

נאמר של נייר

שרות יהודים וחורשים ערבים ★ פיודור דוסטויבסקי
על „הכלכלה הנכונה” ★ מו"ל, בור וקרייריסט ★ שלום
על כידונים ★ האיש מ„אלושם” ★ המאהב הכנעני ★ עולם הורס עצמו

מקור

וילקנסקי

אחד מסופרי דור הראשית של הסיפורת הארצישראלית היה הסופר מאיר וילקנסקי, שבאחרונה ראה יאור בהדורה חדשה, סיפור בימי העליה (*).

וילקנסקי, סופר נשכח לא במעט, מאפיין

וילקנסקי
התחייה שנית העצמות!

בכתיבתו את סיפורת ההתחלה בארץ, תוך שהוא ממוג תיאורים אירלייסטומנטיים של הנוף והטבע הארצישראלים בראשית המאה, עם פגמיה וכיעורה של המציאות. גיבורי סיפוריו של וילקנסקי הם פועלים שעבודתיים אינה מוכתחת להם, שהעליבות והאכזבה הן מנת-חלקם. גיבוריו חיים כאוירה של חולשה, ריפיון, זרות ולעיתים אף גיחוך. סיפורים אלה של

מאיר וילקנסקי – בימי העליה; הוצאת תרמיל; עורך: ישראל הר; 136 עמ' (כריכה רכה).

וילקנסקי חושפים את הניכור והניתוק שבין הפועלים היהודים ובין תושבי הארץ הערביים. בימי העליה הוא מהדורה מצולמת מן המהדורה הראשונה, שראתהאור בסדרת על-מים בספריית אמנות, והם מנוקדים.

מאיר וילקנסקי נודע בארץ-ישראל כעשור הראשון של המאה כדמות תימהנית, מעין „ביטניק” קודם זמנו, תלמיד-ישיבה מליטא שעלה ארצה, שהיה סובב במושבות ושיער ארוך לראשו.

סיפורי בימי עליה ראו-אור בהעמורר ובהפועל הצעיר בשנים 1906 עד 1911. בהקדמה שואל וילקנסקי: „האפוא שנית לעצמות על פני הביקעה? התחייה שנית העצמות? ובפסלם הניצב עליהם מחנות מה נה... או, במילים אחרות, סימך-שאלה גדול: האם יבאו החלוצים בארץ להקמת חברה חדשה? שאלה שהתשובה לה אינה ברורה אפילו היום.

הסיפור הראשון, יום עבודתי הראשון, מתאר את יום-העבודה הראשון של וילקנסקי במושבה. הוא מגיע לשרות המושבה, שם הוא מגלה: „השרות של ישראל הם. אבל החורשים ערביים הם...” על העבודה ממשיך ומספר וילקנסקי: „רשום העבודה. האצבעות כבר צרובות מן הסיד ומזמן לזמן יש למשוך בשמן. הגב כואב קצת. אולם מצב הנפש היא מרום...” תוך שהוא מדמיין עצמו וחבריו למוזיק רוסית... (איכר רוס).

תחת הכותרת שינוי-ערכין ממה וילקנסקי את נושאי דגל האידיאולוגיות. או שמא אתם שקראים לעצמם. צעירים ופועלי-ארץ פועלים הם? לא צחק הוא... הוא מתאר את העסקונה הסוציאליסטית, שכבר בשנות הראשית ניוונה מרמם של מגשימי החלום הציוני-סוציאליסטי.

כסיפור בימי אוקטובר מתאר וילקנסקי תחושותיו כאן בארץ, בימי אוקטובר 1905, בעת הפרעות ביהודי רוסיה, כאשר הנפגעים הינם קרובים של החלוצים.

הסיפור בחר (כינני לתעלה בה עומרים הפועלים המכשירים קרקע לנטיעה) מתאר התארגנותם של הפועלים לעבודה קבלנית, כדי שהאיכר לא יפסיד מכספו בשל חוסר מיומנותם.

זה סיפור של צמיחת „רוח יחידה” של פועלים, שבמהלך בנייתה ניתן לבחון את ערכי העבודה היהודית בארץ, ומאבק הפועלים החלוצים במעבדים בני-המושבות, המתחרים הערביים וועדי-המושבה. סיפור זה, בדומה לסיפוריו האחרים של וילקנסקי, צמח מקרקע הריאליזם של חלוצי הארץ.

הסיפור האחרון, מימי העליה, הוא סיפור של פלאשבק לגלות ולמסעו של המספר לארץ-

ישראל כחלון, כחולם וכהזה בארץ-ישראל לנוכח הפרעות ביהודי מיוחד-אירופה, ואהבתו לנערותו שנותרה עדיין כגולה. והלאה, העימות היומיומי עם המציאות הארצישראלית.

אין ספק שסיפורי וילקנסקי הינם מיסודות הסיפורת החלוצית בארץ-ישראל. כבושר הכי חננו, חגישותו, ולעיתים אף הגאיכות שלו הופכים סיפורים אלה לרבי-שיבות ספרותית והיסטורית. מומלץ לאוהבי תולדות ארץ-ישראל.

תרגום

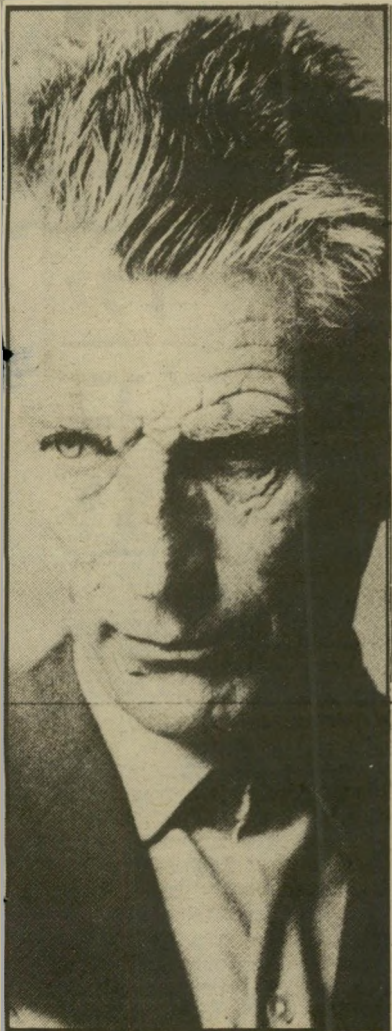
בקט

לאן עבשיו? מתי עבשיו? מי עבשיו? בלי לשאול. לומר אני. בלי לחשוב. לקרוא לזה שאלות, השערות. ללכת הלאה, לקרוא לזה ללכת, לקרוא לזה הלאה... כך פותח הסופר האירי הכותב צרפתי סמיואל בקט את סיפורו אלושם (*). שתרגומו לעברית ראה-אור באחד רונה, בנוסח נקי מרבב של הלית ישרון. אלושם הוא הספר הסוגר כטרילוגיה הבקטית של חתן פרס-נובל, שתחילתה במולוי ובמות מאלון. אלושם נכתב בשנת 1949, ובדומה לשאר עבודותיו הספרותיות של בקט, זו יצירה של מילים, תחבירים וסיטואציה, מנוולוג של כושר-דיבור ולא של יישות, שבו מוליך בקט את הקורא עד לאופק-הלשון, האופקים שמהם לא ניתן לראות את האופק – כמאפיין של האכסור הכתיבתי של בקט.

בעוד שהביקורת כעיתונות-היומית בארץ לא קלטה את דקויות משמעות-התרגום של כותרת הרומן (במקור: דבר שאי-אפשר לתת לו שם), הרי שהכותרת אלושם נאית לי הולמת ביותר (הערה: לדעתי שגו המתרגמים כאשר תרגמו את מחזורו המפורסם של בקט מחכים לגודו לעברית, במקום עד שיבוא אליהו – כמשמעות אותו מצב-אכסורי יהודי מן המקורות).

אלושם הוא גיבור (?) חסר שם וזהות, המעיד על עצמו. אני בדור גדול מדברתי המתפלל תחילה למהור, והלאה לוורם, תוך מישחק המרת-זהויות, שהוא יותר חידון לחוקי סמיואל בקט; אלושם הוא הסוף, הפסימיות, מות הסנטימנטליות, על מילפסיה הנמוכים ביותר. אלושם הוא סיוט המועלה במילים, קומדיה אנושית של התפוררות המיד-האנושי על ערכיו כמאה העשרים, שחיקתה של התרבות וכל מאפייניה.

סמיואל בקט – אלושם; עברית: הלית ישרון; הוצאת סימן קריאה – הקיבוץ המאוחד; 124 עמ' (כריכה רכה).

סופר-מהזאי בקט
בגילוי, להתחיל שוב לאונן...!

מתנועע: האם זה אומר שלא חתבו לי? דוקא היה לי רשעם שכן חתבו... אלושם, בדומה לשאר יצירתו של בקט, הוא תופעה ספרותית שהממה את עולם הספרות כבר לפני שלושים שנה, אחרי הצגת עד שיבוא אליהו (מחכים לגודו – בנוסח מגן-העברית למושע שלמי). כתיבתו של בקט שפיעה כבר על דורות של מחברים (פירס את רובם, וכעיקר את מעיינות היצירה שלהם), ודומה, שאין קטעע הסיום, להכרת הייחוד הבקטי באלושם: אני

מעשים מוזרים מתרחשים בארצנו...!

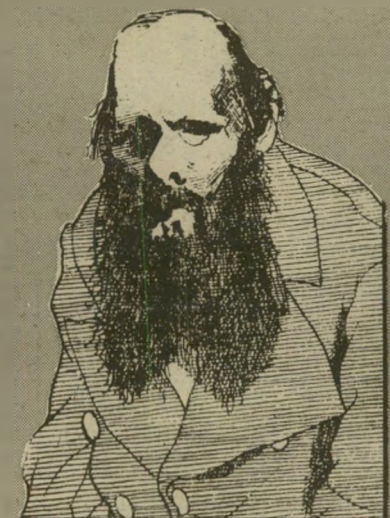
ציטוטון

העיסוק המתמיד בניקורת-ספרים מייגע לא במעט. הקריאה האינטנסיבית של ספרים אשר ראו-אור זה מקדוב מתישה את המבקר, ועשויה לעיתים לנתקו מגזעיה האמיתיים של הסיפורת. לכן, מעת-לעת, עורך כתב שורות אלה הפסקה בקריאה השוטפת, וצולל למים העמוקים של הקלסיקה הספרותית. באחרונה ערכתי צלילה שכזאת לכתבי פיודור דוסטויבסקי, וביניהם להאידיוט (*). הרומן רחב-הידוע, שלא כאן המקום לעסוק בו.

אלא שלספרות יש כוח, מעבר לזמן ולמקום. בתיאורם של מצבים חברתיים מסוימים, בעמוד 276 של האידיוט מצאתי כמה תיאורים הוולמים עד כדי להחריד את הוזה ביש-אל, את הוזה של „הכלכלה הנכונה”, של שחיקת ערך הכסף, של דילול משאביה הכלכליים של המדינה ובריחתם לתוצלארץ.

כך תיאור זאת דוסטויבסקי בתיאודוט; מעשים מוזרים מתרחשים בארצנו, ברוסיה.

פיודור מ. דוסטויבסקי – אידיוט; עברית: ש. הרברג; הוצאת עם עובד; 659 עמ' (כריכה קשה).

פוסר דוסטויבסקי
דור לאומיות – הוצאת מיליונים

המבונה קדושה, בדורנו, דוד תיקנים ויוזמה של תבורת סרטיית, דוד לאומיות – הוצאת מיליונים שנה-שנה לארצות הוצאת עידוד התעשייה – ושיתוף ידי הפועל רב. ה. רב. ה. (ובהנה ובהנה – ד.ע.) לספור הכל אין אני מספיקים רבותי, תלך בן נישע מידי אל עצם העניין, מעשה מוזר קרה את אחד הצאצאים של אדני-האחרות לשעבר (De Profundis) את אחד מאותם הצאצאים, שאבות-אבותיהם כבר נסידו במישחק הרלושיה את כל רכושם, עד הפרומה האחרונה...!

כאן ממשיך דוסטויבסקי ומתאר את מהלכי הציון האחרונים של „נוד הארונים” הרוסי, תוך הבאת הערות כמו: ביבטי הוא, שאוכל עמך זרים ובעל-היון ישער בנפשו, כי בכסף אפשר לקנות הכל בשוק, אפילו שכל, ובשווייץ – מכל שכן...!

בתיאור קצר זה, ובתיאורים רבים בתיאודוט, מתאר דוסטויבסקי את ניוונה של החברה הרוסית, ניוון המוכיר לקורא יתר מדי את הציון והשאנונות של החברה הסובבת בישראל, מומלץ לקרוא הישראלי לחזור ולהציץ בספר זה ובשד.י. על שורשי האנרכיה והניחיליזם שלו, ובשאר כתבי דוסטויבסקי.